

Projekta virzība

Publicēts: 03.06.2021.

Ziedoņa muzejs Mālkalnā. Tapšanas hronoloģija 2010–2020

Tukums dzejniekam Imantam Ziedonim bijusi nozīmīga vieta personības veidošanās procesā, jo te pavadīti pusaudžu gadi, mācoties vidusskolā, iepazīta vide un skolotāji, kas viņam deva jaunus estētiskos apvēršņus un mudināja doties tālāk sevis pilnveidošanas un attīstības ceļā. To dzejnieks uzsvēra un vairākkārt apstiprināja, īpaši mūža nogalē.

Pēdējā publiskā akcija Imantam Ziedonim Tukumā notika 2010.gadā, kad kopā ar fonda "Viegli" dalībniekiem uzsāka Ķiršu dārza veidošanā Tukuma Mālkalnā, pašam personīgi iestādot pirmos ķiršu kociņus. Vēlākos gados ķiršu stādīšanas tradīcijas ar dzejnieka labvēlību turpināja fonds "Viegli" kopā ar Tukuma novada pašvaldības aicinātiem cilvēkiem gan lielākās publiskās akcijās, gan mazākos pasākumos.

2013.gadā Tukumā, Katrīnas laukumā, tika atklāts sienas vides objekts ar Imanta Ziedoņa dzejoli „Tukums”, kas bija liels stimuls tam, lai spertu soli tālāk un uzsāktu lielu un nozīmīgu darbu pilsētas vides attīstībā. Šajā gadā publicists Arnis Šablovskis par Ziedoņa ķiršu dārza Mālkalnā ideju raksta tā: “Mālkalna Ziedoņa ķiršu dārza projekta vizījai jāatspoguļo Mālkalna labiekārtošanas koncepciju, kurā simboliski un mākslinieciski būtu atspoguļota ķiršu dārza izveides iniciatora – dzejnieka Imanta Ziedoņa pasaules uztvere un radošais vēstījums. Šī būtu vide, kur ik gadu no visas Latvijas interesenti brauktu baudīt ķiršu ziedēšanu – gan tiešā, gan pārnēstā nozīmē. Šī būtu Imanta Ziedoņa domubiedru radošā – meditatīvā tikšanās vieta. Ziedēšanas laikā tieši šeit notiktu Ziedoņa svinēšana. Šeit varētu arī būt vieta brīvdabas klasiskās mūzikas koncertiem, dzejas lasījumiem un meditācijām. Speciāli arī tiktu izveidota vieta bērnu aktivitātēm, ņemot vērā Ziedoņa radošo vēstījumu bērniem. Bērnu zona no pieaugušo zonas - nodalīta.”

Iestādītais ķiršu dārzs kļuva par pamatu idejai, ka, sakārtojot Mālkalna teritoriju, tas veidojams kā veltījums Imantam Ziedonim. Gatavojot Tukuma novada programmu “Tukuma novads ceļā uz Latvijas simtgadi”, 2016.gadā kā viena no aktivitātēm, kas realizējama kā Tukuma novada pašvaldības dāvana Latvijas valstij tās 100.dzimšanas dienā, tika ierakstīta arī Mālkalna labiekārtošana, pieminot izcilo Latvijas dzejnieku un sabiedrisko darbinieku, Tukuma novadnieku Imantu Ziedoni, un viņa muzeja izveidi nestandarta veidā, proti, muzeja izveide, meklējot netradicionālu veidu – nebūvējot ēkas, kurās ievietot muzeju, veidot ekspozīcijas tradicionālā izpratnē, bet iet citu ceļu.

2016.gadā Tukuma novada pašvaldība, noslēdzot sadarbības līgumu ar fondu “Viegli”, iesaistījies tās jau 2015.gadā izstrādātās vienotās koncepcijas par Ziedoņa muzeja izveidi realizācijā, kuras pamatā ir paša dzejnieka diktēts manifests par to, kādam būtu jābūt viņa muzejam. Koncepcija paredz, ka Ziedoņa muzeja forma ir ceļš – visas muzeja sastāvdaļas var skatīt kā vienotu ceļu tīklu gan Latvijā, gan ārpus tās. Uz ceļiem atrodami krustpunkti, kas var būt gan vesels muzejs vai bibliotēka, gan vides objekts vai paviljons. Ziedoņa kalns Mālkalnā Tukumā iekļautos kopējā dzejniekam veltītajā ceļu tīklojumā kā viens no pirmajiem un būtiskākajiem krustpunktiem.

2017.gada februārī Tukuma novada pašvaldība aicināja dažādus sabiedrības pārstāvjus – mākslas, kultūras, izglītības un sabiedrisko darbiniekus, nevalstiskās organizācijas un dažādu paaudžu tukumniekus izteikt savas domas par tēmu “Imants Ziedonis un Tukums”: ar ko viņiem saistās Imanta Ziedoņa vārds Tukuma pilsētā, kādas sajūtas vai emocijas raisītos, ja tie skatītos uz Tukumu dzejnieka acīm, vai varbūt nosaukt, kurš ir tas īpašais dzejolis, epifānija vai cits Imanta Ziedoņa darbs vai darba fragments, kuru atceras, vai kurš ir bijis vai ir nozīmīgākais vai populārākais. Diemžēl, atgriezeniskā saite bija ļoti maza, līdz ar to 2017.gadā Tukuma novada pašvaldība uzaicināja Jāni Mitrēvicu, kurš 2015.gadā bija veidojis kopējo Ziedoņa muzeja koncepciju, sagatavot Ziedoņa muzeja Mālkalnā projekta koncepciju, proti, tā saucamo ekspozīcijas idejisko pamatojumu – par ko stāstīs muzejs Tukumā.

Sagatavotās idejas pieteikumā secināts, ka viens no latviešu spilgtākajiem, neizsmeļamākajiem un arī iecienītākajiem dzejniekiem – Imants Ziedonis – ar Tukumu vienmēr izjutis īpašu saikni. Taču pat tie tūkstoši, kuri prot no galvas Ziedoņa dzejas rindīgas, vai par savu mīļāko lasāmo uzskata “Epifānijas”, nezina par Tukuma vietu un nozīmi Ziedoņa jaunības dienu attīstībā un turpmākajā dzīvē. Iecerētās Ziedoņa ekspozīcijas Tukumā mērķis ir, lai plašākai Latvijas sabiedrībai pieteiktu Ziedoni kā savējo, un aicinātu izziņāt Ziedoņa radīto, kā arī piedalīties jaunradē. Tā kā ar Imanta Ziedoņa līdzdalību Tukumā iestādīts ķiršu dārzs, un dzejniekam Tukums īpaši saistās ar ziedēšanu un dabas vērošanu, kā ekspozīcijas vadlīnija koncepcijā tika izvēlēta laika tēma, apspēlējot to dažādos griezumos – gan kā gadalaikus Latvijā, kurus tik dzīvi aprakstījis autors, gan arī laiku kā filosofisku pārdomu tēma – pārdomu, kuras izteikti piemeklējušas Ziedoni tieši Tukuma laikā, – un likušas viņam visu radošo mūžu nodarboties ar laika paradoksiem gan nopietnā, gan bērniem domātā, taču ne mazāk nopietnā, izteiksmē. Idejiski pavisam dabiski tēmu lokā iegūlas paša Imanta Ziedoņa biogrāfija, kas it kā sadala viņa dzīvi dažādos laikos, piemēram, Tukumā pavadītajā laikā, kā arī dod vietu atainot viņa pārdomas par Ziedoņa piedzīvoto politisko, sabiedrisko un kultūras laiku.

Koncepcijas iecere bija veidot Ziedoņa muzeju – dārzu vai kalnu ne vien kā rekreācijas vietu vietējiem iedzīvotājiem, bet arī kā unikālu tūristu piesaistes objektu. Autora pieteikumā interaktīvā ekspozīcija tika iecerēta kā taku tīklojums Mālkalnā ar gar takām, zem takām, uz takām un pāri takām izvietotām ziedoniskām un ziedošām instalācijām, digitāliem objektiem, kopgaldiem atpūtai, terasēm un skatu torni – Ziedoņa bāku – Tukuma panorāmas vērošanai, kas raidītu ziedēšanas viļņus Latvijai. Ekspozīcija kā vienotā veselumā iekļautu arī pēc Ziedoņa simbolikas veidotu bērnu rotaļu laukumu un tēlnieces Artas Dumpes “Pieminekli Tukuma atbrīvotājiem” kā īpašu laika liecību, kas ļautu pieskarties arī dzejnieka attiecībām ar PSRS periodu un viņa iniciētām savdabīgām “atbrīvošanām” – dižkoku kopšanai Latvijā, cīņai par tiesībām brīvi ziedēt.

Tematiski ekspozīcija Mālkalnā tiktu veidota 3 daļās: Imanta Ziedoņa dzīves laiki, īpašu uzmanību veltot Ziedoņa jaunības laikam Tukumā un attiecībām ar Tukumu turpmākajā dzīvē, Imants Ziedonis un gadalaiki un dzejnieka filosofiskā pieeja laikam un laika paradoksi. Kā atsevišķa zona tiktu izdalīts bērnu rotaļu laukums, kas atšķirtos no citiem, jo tajā rotaļāties uzrunātu tēli un mīklas no Imanta Ziedoņa radītajām bērnu grāmatām.

Koncepcijā tika iecerēts, ka ar tehnoloģiju palīdzību būtu iespējams katram apmeklētājam ielikt muzeju rokās, proti, planšetes vai viedtālruna veidā, kas vienlaikus ir digitālais gids un vienlaikus balta lapa, uz kuras radīt kopā ar Imantu Ziedoni – rakstīt, ieskaņot, nofilmēt un nofotografēt, esot kustībā gan kalna takās un ekspozīcijā, gan Tukumā un tajā izveidotajos ziedēšanas ceļos. Interaktīvā ekspozīcija paredzētu atgriezenisko saiti, lai katrs kalna viesis varētu atstāt savas digitālās pēdas un pārdomas par Imantu Ziedoni un piedzīvoto ekspozīcijā.

2017.gada nogalē (23.novembrī) Tukuma novada Domes sēdē tika nolemts sagatavot un 2018.gada sākumā Tukuma novada pašvaldība sagatavoja un iesniedza projektu Valsts Kultūrkapitāla fondā atbalsta gūšanai tālākiem darbiem Ziedoņa muzeja izveidē – par pamatu ņemot iepriekšējā gadā radīto koncepciju, sagatavot detalizētu saturisko plānu un sagatavot skiču projektu Ziedoņa muzeja izveidei Mālkalnā, kas būtu pamats tālākiem darbiem, proti, objekta projektēšanai – tehniskā projekta izstrādei ainavu parka–muzeja izveidei un pēc tam – tā būvniecībai. Diemžēl, projekts tika noraidīts kā mazāk aktuāls starp citiem iesniegtajiem projektiem.

Savukārt 2018.gada maijā Durbes pilī notika konference “Labā vēsts - Latvija. Sētais un pasētais. Brīdi pirms simtgades”, kuru bija iniciējis publicists Arnis Šablovskis un kuru atbalstīja Tukuma novada pašvaldība. Pasākuma mērķis bija, sagaidot I.Ziedoņa 85.dzimšanas dienu, “atklāt aizklāto Ziedoni un rast jaunas iedvesmas no viņa daiļrades un sabiedriskajām aktivitātēm valstiskās identitātes stiprināšanā, nevis arī no pretrunām dzejnieka un valsts dzīvē.”

Ņemot vērā gan projekta noraidījumu, gan prioritāri veicamo projektu saraksta izmaiņas pašvaldībā, un meklējot labāko ideju Ziedoņa muzeja izveidei Mālkalnā, 2018.gadā arī tika nolemts tālāk neturpināt sadarbību ar J.Mitrēvicu, bet projektu realizēt pašu spēkiem, ejot līdzīgu ceļu, kā tika realizēts Z.A.Meierovica pieminekļa veidošana, vispirms radot stāstu, kam seko metu jeb skiču projektu sagatavošana un pēc tam – paša projekta realizācija.

Veidojot 2019.gada pašvaldības budžetu, tika iekļauta arī pozīcija Mālkalna projekta turpināšanai – saturiskā plāna un skiču izgatavošanai, taču, ņemot vērā prioritāro projektu sarakstus, deputāti to neatbalstīja. Vienlaikus Tukuma Literātu apvienība ar Gunu Rozi piedāvāja iesniegt savas idejas Mālkalna projekta turpināšanai – projekta saturam un citām idejām.

2019.gada 3.maijā, atzīmējot I.Ziedoņa 86.dzimšanas dienu, pilsētas centrā tika iestādīts Japānas ķirsis – sakura. Tukuma Literātu apvienība vasaras sākumā iesniedza savu ideju, kas tika balstīta Ziedoņa “Krāsainās pasakās”, iecerot Mālkalnu veidot kā daudzkrāsainu telpu. Savukārt visas Latvijas sabiedrībā Tukums, pateicoties Tukuma dārznieku darbam, arvien vairāk ieguva dārza un ziedu pilsētas atpazīstamību. Ņemot vērā gan iepriekš izstrādāto Ziedoņa muzeja Mālkalnā koncepciju, gan biogrāfiskos stāstus, kas minēti Noras Ikstenas grāmatā “Nenoteiktā bija...” (2013) un I.Ziedoņa laikabiedru – draugu, skolasbiedru, skolotāju atmiņās Arņa Šablovska grāmatā “Ziedošais ķiršu dārzs. Tukuma Imants” (2015) un citus, savstarpējās diskusijās, izkristalizējās ideja par formu, kādā veidot Mālkalnu, proti, veidot to kā Ziedoņa dārzu. Kā liecina Imanta Ziedoņa rakstītais un laikabiedru teiktais, Tukums dzejniekam vienmēr bijusi īpaša telpa un saistījies ar īpašu laiku. Tukums un tā ziedošie lauki un dārzi savu iespaidu saglabājuši arī gada tumšajos mēnešos, kad laika ritums nodarbinājis Imantu Ziedoni ne mazāk kā ziedēšanas mirkļos un ne mazāk kā vidusskolas gados.

Rezultātā, gan apkopojot dažādus informatīvos materiālus un literātu iesniegtās idejas, vairāku gadu garumā īpašajos “Tukuma Smukuma” semināru lekcijās atklāto par Tukumu kā īpašu – dārznieku un dārzu pilsētu, gan ņemot vērā jau iepriekš sagatavoto koncepciju, Tukuma novada pašvaldības darbinieki, kuri ikdienā strādā ar Ziedoņa muzeja izveides ideju un pilsētas labiekārtošanu (sauksim – mazā jeb tehniskā darba grupa), guva apstiprinājumu idejai par Ziedoņa muzeja izveidi Tukumā kā Ziedoņa dārzu Mālkalnā. Tas būs Dārzs, kurā meklējami gan Ziedoņa atmiņu stāsti par skolas laiku un skolotājiem, to nozīmi viņa un viņa skolas biedru kā personību veidošanā, gan par pusaudžu laika aizraušanos un sapni būt par dārznieku, par mazajiem un lielajiem dabas brīnumiem, ko var atklāt jebkurš dārza “iemītnieks”, par 4 gadalaikiem, kas krāsainu dara Latviju gandrīz visas 365 dienas gadā. Tas būs Dārzs vairāk nekā 7 ha platībā, kurā būs gan augļu koki, īpašu vietu ierādāt ķiršiem, gan citi Latvijai raksturīgie koki, īpaši domājot par kastaņām, ar ko I.Ziedonim Tukums asociējies (ziedoši ķirši un kastaņas). Te būs ziedi, kas būs stādīti gan skaistās dobēs kā pie čaklām saimniecēm ierasts, gan stādīti, radot mežonīgu pļavu iespaidu. Te būs arī sarkanais āboliņš, kurā dzejnieks redzēja Dievu. Mālkalnā būs Dārzs, kurš ne vien izdaiļos Tukumu kā vienu no pilsētas zaļajām zonām, bet tā būs arī vieta, kurā mācīties ikvienam, kas plāno veidot piemājas dārzu. Tas būs Dārzs, kurš vienmēr ziedēs un būs interesants gan pieaugušajiem, gan bērniem – izziņošs un radošs, mierpilns un kluss un reizē dzīvs un mazliet “trokšņains”. Dārzs dabā un virtualitātē apvienos un stāstīs par 3 tēmām: Tukums – Ziedonis – Dārzs. Ar šādu dārza ideju ceram piepildīt paša dzejnieka teikto: „Es gribu muzeju kā mūzu māju, kur cilvēki nāk pavadīt laiku attīstībā, jēgpilnās sarunās un jaunradot.”

2020.gada sākumā ar šo ideju iepazīstināts “Imanta Ziedoņa muzeja” un fonda “Viegli” pārstāvjus, kuri ideju saskatījuši kā ziedonisku. Pavasarī Tukuma novada pašvaldībai (mazajai darba grupai) bija ielānota tikšanās ar muzeju un fondu, lai iepazīstinātu viņus ar Ziedoņa muzeja Tukumā – Ziedoņa dārzs Mālkalnā ideju, kā arī lai iepazītos ar I.Ziedoņa manifestu par Ziedoņa muzeja izveides noteikumiem, taču Covid-19 ieviesto korekciju rezultātā tikšanās atlikta uz nenoteiktu laiku.

2020.gada vasarā, izmantojot pašvaldības darbinieku resursus, tiek izstrādāts “Stāsts par Tukumu un Imantu Ziedoni”, par Tukumu kā dārzu pilsētu, par Mālkalnu un Tukumu. 2020.gada augustā šī ideja tika prezentēta arī pašvaldības deputātiem, kuri vienbalsīgi atbalstīja šo ideju un lēma par finanšu līdzekļu piešķiršanu Ziedoņa muzeja Tukumā “Ziedoņa dārzs Mālkalnā” darbu turpināšanai. Savukārt 2020.gada nogalē SIA “100 Acorns” ainavu arhitekta Ģirta Ruņa vadībā sagatavojusi Mālkalna labiekārtojuma un apstādījumu attīstības un uzturēšanas plānu 2021.-2027.gadam.

Imants Ziedonis ir devis iedvesmu darbu turpinājumam, lai Tukuma smukums tiktu vairots nepārtraukti. Ir uzsākti lieli darbi, lai pilsēta gan pašiem tukumniekiem, gan tās viesiem būtu vēl patīkamāka.

 [Imants Ziedonis un Tukums](https://www.tukums.lv/lv/projekta-virziba-ziedona-darzs)

<https://www.tukums.lv/lv/projekta-virziba-ziedona-darzs>